

tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum.

tia). Nunc (Deum) cognosco (tantum) ex parte ; tunc autem cognoscam (Deum in ejus essentia), sicut et (ab eo in mea essentia) cognitus sum. (Et hæc Dei notitia, quæ in cœlo fidem et spem abolebit, jam nos prædocet charitatis præcellentiam quæ a me demonstranda erat : nam si)

Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc; major autem horum est charitas.

Nunc autem (in hac præsenti vita) manent (hæc tres virtutes, nempe) fides, spes, charitas, tria hæc (christiano necessaria, constat quod) major autem (et excellenter) horum est charitas, (utpote sola quæ in futura vita et in æternum subsistere debet).

CAPUT XIV.

Præfert Apostolus donum prophetiæ dono linguarum, utpote 1º aliis utilius, 2º in signum fidelibus datum. Deinde his donis utendi normam præscribit, et mulieres in Ecclesia silere jubet.

Sectamini charitatem; æmulamini spiritualia, magis autem ut prophetetis.

Sectamini (igitur cum magno zelo) charitatem, (utpote omnibus virtutibus excellentiorem; ne autem cæteras negligatis; bonum est enim si) æmulamini (etiam alia dona) spiritualia, (inter quæ) magis autem (cupere debetis) ut prophetetis; (donum enim prophetiæ multo utilius est dono linguarum) :

Qui enim loquitur

Qui enim loquitur lingua¹ (ignota) non

¹ Unde concludunt quidam Missam et horas canonicas in lingua vulgari recitandas esse. Nego consequentiam 1º quia hic Apostolus de precibus tantum privatis non vero publicis loquitur: 2º quia, si in lingua vernacula dicetur officium publicum, rades, male res divinas intelligentes, errori et heresi essent obnoxii; insuper quia singulis provinciis et pene singulis urbibus varianda esset lingua: deinde quia ex praxi Ecclesiæ universali sufficienter probatur populum Christianum illis precibus publicis convenienter ædificari.

(pro) hominibus loquitur, (siquidem eum intelligere non possunt); sed (loquitur pro solo) Deo, (qui solus eum intelligere vallet): nemo enim audit (seu intelligit ea quæ dicit, quia a) Spiritu autem (illum inspirante non) loquitur (nisi) mysteria (quæ manent auditoribus incomprehensibilia, nisi quis ea interpretetur. Igitur prophetantis donum potius desiderate);

Nam (ille) qui prophetat, (dum propheta-
tando) hominibus loquitur (ea quæ) ad
ædificationem et exhortationem et consola-
tionem (aliorum proficiunt, multo eis
est utilior : ille enim),

Qui (solummodo) loquitur (et orat igno-
ta) lingua, semetipsum (solum) ædificat,
(sic ad Deum se spiritu erigens); qui autem
prophetat (et sic alios ad pietatem exci-
fat, totam secum) Ecclesiam Dei ædificat.

Volo autem (seu optarem) omnes vos
(posse variis) loqui linguis, (ut per hoc
miraculosum donum fides vestra erigeretur); magis autem (opto vos posse) pro-
phetare. Nam (propter rationem modo
allatam), major (et utilior) est (ille) qui
prophetat quam (ille) qui (variis) loquitur
linguis, nisi forte (hic posterior linguam
ignotam quam loquitur ipse) interpretetur,
(ita) ut Ecclesia (tota ex ejus oratione sic
interpretata) ædificationem (aliquam) acci-
piat. (Hac vero sublata interpretatione),

Nunc autem, fratres, si (ego ipse) vene-
ro ad vos linguis (ignotis) loquens, quid
fratres, si venero
ad vos linguis lo-

tur lingua non ho-
minibus loquitur
sed Deo; nemo e-
nim audit: Spiritu autem loquitur
mysteria.

Nam qui pro-
phetat hominibus
loquitur ad ædifi-
cationem et ex-
hortationem et
consolationem.

Quiloquitur lin-
gua semetipsum
ædificat; qui au-
tem prophetat, Ec-
clesiam Dei ædi-
ficat.

Volo autem om-
nes vos loqui lin-
guis, magis au-
tem prophetare.
Nam major est
qui prophetat,
quam qui loqui-
tur linguis; nisi
forte interpretetur
ut Ecclesia ædifi-
cationem acci-
piat.

Nunc autem,
fratres, si (has ora-
tiones) loquens,
quid fratres, si
venero
ad vos linguis lo-

quens, quid vobis prodero nisi vobis loquar aut in revelatione aut in scientia, aut in prophetia aut in doctrina?

tiones aut hos sermones per se inintelligibles) loquar, (eorum explicationem affera ram haustam) aut in revelatione (per prophetiae donum accepta), aut in scientia (per laborem parta), aut in prophetia (per revelationem acquisita), aut in doctrina (per scientiam comparata? Certe nihil vobis prodero, et ero quoad vos similis his instrumentis)

Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara, nisi distinctionem sonituum dederint; quomodo scietur id quod canitur aut quod citharizatur?

Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum?

Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aera loquentes.

Tam multa, utputa, genera linguarum sunt in hoc mundo, et nihil sine voce est.

Siergo nesciero

Etenim si incertam (et absque significatione bellatoria) vocem det tuba, quis (miles) parabit se ad bellum?

Ita et vos, (qui) per (ignotam) linguam (cum aliis communicatis), nisi manifestum (et intelligibilem) sermonem dederitis, quomodo scietur (et ab auditoribus percipietur) id quod (a vobis) dicitur? (Minime intelligetur; sed) eritis enim (quasi) in aera loquentes (et aliis prorsus inutiles),

Tam multa, utputa (seu ut videre est), genera (varia) linguarum sunt in hoc mundo (ut innumerabilia sint); et (dici potest quod) nihil (seu nulla earum linguarum) sine voce (et significatione sua propria) est:

Si ergo nesciero virtutem (seu signifi-

cationem) vocis (aut linguæ talis vel talis in qua interpellor), ero ei cui loquor (tanquam) barbarus, et (ille) qui mihi loquitur (pariter erit) mihi (tanquam) barbarus. (Igitur)

Sic et vos, quoniam (tam ardentes) æmulatores estis spirituum, (ea optate quæ magis) ad ædificationem Ecclesiæ (utilia sunt et a Deo) quærите ut (iis) abundetis, (et eis, non ad vestram inanem gloriam sed ad salutem vestram et aliorum, utarni).

Et ideo qui loquitur lingua (ignota), oret (a Deo donum prophetiæ), ut (eam) interpretetur (et aliis mentem suam explainare possit):

Nam si orem (tantummodo hac) lingua (cæteris ignota), spiritus (quidem) meus (seu cor meum sufficienter) orat (ut refrigeretur); mens autem mea (et sensus orationis meæ pro aliis) sine fructu est.

Quid ergo (mihi faciendum est ut spiritus meus oratione pascatur et alii simul orationis meæ participes fiant)? orabo spiritu, (sed etiam) orabo et mente (orationis meæ sensum explicans); psallam spiritu, psallam et mente (pariter per explicationem aliis intelligibilem).

Cæterum si benedixeris (seu laudaveris Deum in (tuo) spiritu (tantum et in lingua ignota, quomodo ille) qui supplet (et occupat) locum (inter eos qui sunt simplices et) idiotæ (te intelliget, et) quomodo dicet « Amen » (suam approbationem addens)

virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus, et qui loquitur mihi barbarus.

Sic et vos quoniam æmulatores estis spirituum, ad ædificationem Ecclesiæ quærите ut abundetis:

Et ideo qui loquitur lingua oret ut interpretetur

Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.

Quid ergo est? orabo spiritu, orabo et mente; psallam spiritu, psallam et mente.

Cæterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ quomodo dicet « Amen » super tuam benedictionem, quo-

niam quid dicas super tuam (orationem et) benedictionem, quoniam (seu siquidem) quid (in oratione tua) dicas nescit?

Nam tu quidem bene gratias agis; sed alter non ædificatur.

Gratias ago Deo meo quòd omnium vestrum (familiari) lingua loquor, (ita ut vobis omnibus sit intelligibilis sermomeus).

Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui ut et alios instruam, quam decem millia verborum in lingua.

Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote; sensibus autem perfecti estote.

Nam tu quidem (sic in animi tui privata devotione ædificaris, et) bene (Deo) gratias agis; sed (tibi soli utilis est tua gratiarum actio, et) alter (ab ea in intellecta) non ædificatur. (Quod ad me attinet),

Gratias ago Deo meo quòd (in) omnium vestrum (familiari) lingua loquor, (ita ut vobis omnibus sit intelligibilis sermomeus).

Sed, (si hæc me intelligibilem faciendi facultas mihi decesset), in Ecclesia volo (seu mallem) quinque (tantum) verba (in) sensu meo (vobis intelligibili) loqui (ita) ut et alios instruam (et ædificem), quam (loqui) decem millia verborum in lingua (aliis ignota). Vos autem non sic: sed parvorum instar his linguis ignotis loqui gavisi estis tanquam de re mirabili, utili mirabile sic anteponentes. Nunc autem cum melius edocti estis),

Fratres, nolite (deinceps quasi) pueri effici (et de rebus tam gravibus cum) sensibus (judicare, potius autem cum mente et judicio): sed (in) malitia (tantum simplices tanquam) parvuli estote: sensibus autem (ad spiritualem boni discretionem exercitatis tanquam viri) perfecti estote. (Aliam rationem afferam, propter quā donum prophetiæ dono linguarum præstat, nempe quòd prophetiæ donum in favorem fidelium concessum est, dum linguarum donum pro infidelibus specialius datum

est, ut patet ex Scriptura et Pentecoste):

In lege (enim) scriptum est: « Quoniam (seu quòd) in aliis linguis et labiis aliis (seu inintelligibilibus per Apostolos meos ego Dominus) loquar populo huic (Judaico in penam ejus pervicaciæ); et nec sic (quidem, viso hujusmodi signo), exaudient (seu intelligent) me, dicit Dominus..» (Unde concludendum est)

Itaque (quòd) linguæ (ignotæ) in signum (a Deo) datæ sunt non (pro) fidelibus (qui jam in verum Deum credebant aut credunt), sed (potius et primario) infidelibus (Gentilibus ut hoc miraculo ad fidem adducantur, dum e contra) prophetiæ autem (nempe doctrina et exhortatio) non (concessæ sunt primario sed tantum accessorie pro) infidelibus; sed (hoc prophetiæ donum pro) fidelibus (directe concessum est ut ad bonum melius provocentur: ergo a fidelibus magis æstimandum et colendum est prophetiæ donum quam linguarum. Insuper linguarum donum in damnum etiam infidelium cedere potest; nam)

Si ergo conveniat universa Ecclesia vestra) in unum (cœtum) et omnes linguis (variis et ignotis simultaneæ et confuse) loquantur, intrent autem (interea) idiotaæ aut infideles, (quid de hac confusione sentient?) nonne dicent quòd insanitis, (cum sic inintelligibiliter loquimini? E contra)

Si autem omnes prophetent (divina aliis oracula explicantes), intret autem (interea ali) quis infidelis vel idiota, (nonne per

In lege scriptum est: « Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic; et nec sic exaudient me, dicit Dominus. »

Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus sed infidelibus; prophetiæ autem non infidelibus sed fidelibus.

Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum et omnes linguis loquantur, intrent autem idiotaæ aut infideles, nonne dicent quòd insanitis?

Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota,

convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus :

prophetantium doctrinam quam ipse inteligit convinci potest et s̄epissime) convincitur (de suo errore) ab omnibus, (et de malis moribus suis) dijudicatur (et condemnatur) ab omnibus (Evangelii doctrinam clare exponentibus ? Dum enim sic prophetæ Evangelii lumen proferunt),

Occulta cordis ejus manifesta fiunt, et ita cadens in faciem, adorabit Deum pronuntians quòd vere Deus in vobis sit.

Occulta (vitia) cordis ejus (sibip̄si) manifesta fiunt; (inde confusione et contritione movetur), et ita (commotus et conversus) cadens in faciem (cum cordis et corporis humilitate) adorabit Deum (verum), pronuntians (et agnoscens publice) quòd vere (locutus) Deus in vobis sit : (nonne igitur ex hac nova consequentia patet donum prophetiae multo linguarum dono præstare. Nunc autem)

Quid ergo est, fratres? cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet; omnia ad ædificationem fiant.

Quid ergo (faciendum) est, fratres, (quoad eorum donorum ordinationem, ut inde major Dei gloria et proximi utilitas exsurgant ? Hic erit servandus ordo, scilicet) : cum (in Ecclesiam vestram) convenitis, unusquisque (seu unus) vestrum psalmum (canendum) habet ; (alius) doctrinam, (quæ ad mores bonos conformandos attinet, docendi munus) habet ; (alius autem) apocalypsim (seu alicujus obscuri Scripturæ loci revelationem et explicacionem faciendam) habet ; (alius denique ignota lingua) interpretationem (faciendam) habet ; (curate igitur ut hæc) omnia ad (omnium mutuam) ædificationem fiant. (Propterea ut vitetur confusio et salvetur utilitas),

Sive lingua (ignota ali)quis loquitur (aut orare intendit, loquatur solus, vel ne plusquam) secundum duos aut ut multum (seu ad summum) tres, (loqui sinatis; insuper exigite ut hi duo vel tres non nisi) per partes (seu alternatim, loquantur); et (postquam aliud lingua ignota locutus fuerit, statim ex vobis surgat) unus (qui ejus sermonem aut orationem coram omnibus) interpretetur.

Si autem non fuerit (aliquis) interpres (præsens), taceat (ille qui dono linguae tantum pollet, et non palam oret nec loquatur) in Ecclesia; sibi autem (soli solus oret aut) loquatur et Deo (qui eum solus intelligere potest). Similiter et

Prophetæ (seu prophetantes) autem (non plus quam) duo aut (ad summum) tres (surgant, qui dogmata aut monita sibi a Deo inspirata) dicant (et explicitent); et cæteri (prophetantes, non vero vulgus), dijudicent (utrum doctrina exposita sana sit necene).

Quòd si (quid melius) alii revelatum fuerit sedenti (inter vos, surgat hic ad prophetandum, et) prior (sedeat et) taceat. (Quo ordine salvo),

Potestis enim omnes per singulos (et s̄igillatim sic) prophetare, (ita) ut omnes (auditores aliquid utile) discant et omnes (mutuo se) exhortentur. (Hunc ordinem servate igitur; et nemo dicat se non posse ad modicum tempus prophetiae spiritum cohibere qui loqui urgeat);

Sive lingua quis loquitur, secundum duos aut ut multum tres et per partes et unus interpretetur.

Si autem non fuerit interpres, taceat in Ecclesia; sibi autem loquatur et Deo.

Prophetæ autem duo aut tres dicant et cæteri dijudicent.

Quòd si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat.

Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant et omnes exhortentur.

Et spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt :

Non enim est dissensionis Deus sed pacis, sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum doceo.

Mulieres in ecclesiis taceant; non enim permititur eis loqui, sed subditas esse sicut et lex dicit.

Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent: turpe est enim mulieri loqui in ecclesia.

An a vobis verbum Dei processit, aut in vos solos pervenit?

Si quis videtur propheta esse aut spiritualis, cognoscat quae scribo vobis, quia Domini sunt mandata.

Si quis autem

Etenim spiritus prophetarum (quale moventur in vobis), prophetis (ipsis) subjecti sunt (a Deo qui illos eis suggerit; ille Deus noster)

Non enim est dissensionis (et confusio- nis) Deus, sed (Deus est) pacis; (et hoc vos doceo) sicut et in omnibus ecclesiis (aliis) sanctorum (seu christianorum) doceo. (Quoad mulieres autem dico) :

Mulieres in ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui; sed (illis præcipitur) subditas esse (hominum judicio proinde que silentes), sicut et lex (ipsa eis) dicit (et intimat his verbis: « Eris sub potestate viri »).

Si quid autem (de fide et doctrina) volunt (mulieres) discere, domi viros suos interrogent: turpe est enim (seu inverecundum) mulieri loqui in ecclesia. (Hunc ordinem servate sicut in aliis servatur ecclesiis! quare enim plus quam aliæ ab hoc usu liberi essetis?)

An a vobis (primum) verbum Dei processit, (ut a lege communi immunes sitis)? aut (an) in vos solos pervenit (hoc verbum, ut more proprio uti possitis? Cæterum)

Si quis (ex vobis sibi) videtur propheta esse aut (vere) spiritualis, (primo) cognoscat (et confiteatur) ea quæ scribo vobis (esse servanda, et credat) quia (seu quod) Domini (ipsius) sunt mandata (per me ea jubentis).

Si quis autem ignorat (seu agnoscere

non vult has leges tanquam a Deo ordinatas, et ipse) ignorabitur (et recusabitur ab illo Deo qui de ministris suis dixit: « Qui vos audit me audit, qui vos spernit me spernit »).

Itaque, fratres, (siquidem spiritualium donorum æmulatores estis), æmulamini (prius et potius posse) prophetare; et (tamen alios, qui dono linguarum pollut, in linguis istis eos) loqui nolite prohibere; (nam etsi linguarum donum minus quam donum prophetiae proficiat, tamen pro illo, qui sic loquitur et orat, suam habet propriam utilitatem. Sive autem loquimi- ni, sive prophetatis, curate ut in ecclesia vestra)

Omnia (haec) autem honeste (seu decen- ter) et secundum ordinem (a me præscri- ptum) fiant.

ignorat, ignorabi- tur,

Itaque, fratres, æmulamini pro- phetare; et loqui linguis nolite pro-hibere.

Omnia autem honeste et se- cundum ordinem fiant.

CAPUT XV.

Mortuorum resurrectionem contra pseudodoctores probat: 1º Ex resurrectione Christi; 2º Ex auctoritate eorum qui pro mortuis baptizantur. Quæ futuræ sint, post resurrectionem, gloriosi corporis dotes docet. Denique declarat quod omnes resurgemus sed non omnes immutabimur, et quod per resurrectionem mors absorbebitur.

(Nunc, ne quis vestrum inani philosophorum argumentatione circa punctum gravissimum, nempe resurrectionem mor- tuorum, decipiatur, in memoriam vestrarum revoco et iterum)